

MAKTABGACHA TA'LIMDA TIZIMIDA MUSIQANING TA'LIM TARBIYADAGI AHAMIYATI

Qarshiboyeva Maftuna Komiljon qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti, Pedagogika-psixologiya va musiqa
yo'nalishlarida masofaviy ta'lim kafedrası stajyor-oituvchisi

Pochta manzili:karsiyevamaftuna@gmail.ru

+998915661536

Аннотация

Maqolada maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyalanayotgan bolalarga talim tarbiya berish va shuningdek musiqa faoliyati orqali o'quvchilarda badiiy did, estetik qobiliyat, musiqiy tinglash va tushunish qobiliyatlarini rivojlantirish asoslari haqida so'z boradi. Ularni mustaqil faoliyatga tayyorlashning o'ziga xos jihatlari ochib berilgan, bu masalaning mohiyatiga oid qarashlar sanab o'tilgan. Shuningdek bolalarda ritmik harakatlar orqali musiqiy bilim berishning asosiy maqsadi, vazifalari hamda mustaqil faoliyat ko'nikmalarini shakllantirishda sub'yektlarning doimiy xamkorlik mexanizmlari zarurati asoslab o'tilgan.

Tayanch so'zlar: Maktabgacha ta'lim tizimi, konsepsiya, musiqiy faoliyat, badiiy did, estetik, qobiliyat, ritmik, harakatlar, sub'yektlar, xamkorlik, komponent, aqliy faoliyat, taraqqiyot, strategiya.

Аннотация

В статье говорится об основах обучения детей в системе дошкольного образования, а также о развитии художественного вкуса, эстетических способностей, навыков музыкального слушания и понимания у школьников посредством музыкальной деятельности. Раскрываются специфические аспекты подготовки их к самостоятельной деятельности, излагаются взгляды на суть этого вопроса. Также обоснованы основная цель и задачи привития музыкальных знаний детям через ритмические движения, а также необходимость механизмов постоянного сотрудничества субъектов в формировании навыков самостоятельной деятельности.

Ключевые слова: система дошкольного образования, концепция, музыкальная деятельность, художественный вкус, эстетика, способности,

E- Global Congress

Hosted online from Dubai, U. A. E., E - Conference.

Date: 30th January 2024

Website: <https://eglobalcongress.com/index.php/egc>

ISSN (E): 2836-3612

ритмика, действия, предметы, сотрудничество, компонент, мыслительная деятельность, развитие, стратегия.

Abstract

The article talks about the fundamentals of teaching children in the preschool education system, as well as the development of artistic taste, aesthetic ability, musical listening and understanding skills in students through music activities. , specific aspects of preparing them for independent activity are revealed, views on the essence of this issue are listed. Also, the main purpose and tasks of imparting musical knowledge to children through rhythmic movements and the need for constant cooperation mechanisms of subjects in the formation of independent activity skills are justified.

Keywords: preschool education system, concept, musical activity, artistic taste, aesthetic, ability, rhythmic, actions, subjects, cooperation, component, mental activity, development, strategy.

Mamlakatimizning ertangi kuni va kelajagi uning gullab-yashnashi hamda rivojlanishi asosan o'sib kelayotgan yosh avlodning sog'lom, har tamonlama yetuk va barkamol insonlar bo'lib voyaga yetishiga bevosita bog'liqdir. Bu esa vatanimiz kelajagi bo'lgan farzandlarimizning jismoniy, aqliy, ruhiy va ma'naviy kamol topishi uchun qulay sharoitlar yaratishni taqozo qiladi. O'sib kelayotgan yosh avlodni komil inson bo'lib voyaga yetishi uchun muntazam ravishda mamlakatimiz rahbariyati tamonidan e'tibor berib kelinmoqda. Bu esa ta'lim-tarbiya sifatini oshirishda katta ahamiyatga ega bo'lmoqda. Bu borada O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni va O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmonining qabul qilinishi muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Bugungi kunda o'zbek xalqining asrlar davomida shakllangan umuminsoniy ma'naviyati va milliy qadriyatlarini singdirish, yoshlarni Vatanparvar, barkamol inson qilib tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb et

Asrlar davomida tan olingan bir asl haqiqat bor-ki yosh avlod va mustaqil fikrlash qobiliyatiga ega shaxslar jamiyatning asosiy uzagi hisoblanadi. Davlatning siyosiy va iqtisodiy rivojlanishi avvalo fuqarolar bilim va madaniy soha bilan uzaro bog'langanligi muhimdir. Markaziy Osiyo dalatlari azal azaldan madaniy

E- Global Congress

Hosted online from Dubai, U. A. E., E - Conference.

Date: 30th January 2024

Website: <https://eglobalcongress.com/index.php/egc>

ISSN (E): 2836-3612

ma'rifiy sohasi boy davlat hisoblanadi. O'zbek musiqa madaniyat ham qadimiy va boy merosga ega. Uning mazmunida xalqimizning milliy ruxiyati, oliy insoniy fazilatlari, badiiy ma'naviyati, istiqlol va mustaqillik uchun kurashi hamda orzu-umidlari yorqin ifodasini topadi. Shuningdek o'zbek musiqasi ta'lim-tarbiyasi uslubiyotiga doir mukammal maktablar shakllangan. Musiqa ta'lim-tarbiyasining yangi Kontsepsiyasiga asosan musiqa ta'lim-tarbiyasi maqsadi – yosh avlodni milliy musiqa merosimizga vorislik qilib, umumbashariy musiqa boyligini idrok eta oladigan hamda qadrlaydigan madaniyatli inson darajasida voyaga yetkazishdan iboratdir. Buning uchun har bir o'quvchining musiqiy iqtidorini rivojlantirib, musiqa san'atiga mehr va ishtiyoqini oshirish, musiqadan zaruriy bilim, amaliy malakalar doirasini tarkib toptirish, iqtidorli o'quvchilarning musiqiy rivojlanishlari uchun zaruriy shart sharoitlar yaratib berish- maktab musiqa ta'lim-tarbiyasining asosiy vazifasidir. Mazkur oliy maqsad va vazifani amalga oshirishda «Musiqa» faniga ijtimoiy rivojlantiruvchi omil sifatida qarash, muammolarni hal etishda keng o'qituvchilar ijodiga tayanish, musiqa o'qitish uslubiyotini har tomonlama ilmiy metodik izlanish natijalari va ilg'or tajribalar asosida takomillashtirish asosiy vazifa hisoblanadi. Kontsepsiyasining 3-bobi «Musiqa ta'lim tarbiyasida mazmuni, tuzilishi va tabaqalanishi» deb nomlanadi. Hozirgi kun talabi maktabgacha ta'lim muassasalari oldiga musiqiy estetik tarbiya berish borasida aniq vazifalarni qo'yadi:

- bolalarni tabiat go'zalliklarini, badiiy asarlarni idrok etish;
- estetik did va hissiyotni shakllantirish;
- hayotda go'zallik tushunchasini to'liqligicha anglashni o'rgatish;
- bolalarga badiiy ijodkorlikni shakllantirish;
- bolalarda go'zallikni o'z hayotlariga, o'z faoliyatlariga olib kirishni o'rgatish va hokazo.

Uzluksiz ta'lim tizimida maktabgacha ta'lim muhim o'rin egallaydi. Hozirgi kunda maktabgacha ta'lim muassasalarining ahamiyati uzluksiz ta'limning oldingi bosqichi sifatida muhim rol o'ynamoqda. Shuning uchun har bir fanning alohida o'qitilish ahamiyati oshib bormoqda. Maktabgacha ta'lim muassasalaridagi har bir fanning asosiy vazifasi bolalarni fikrlash va o'ylashga o'rgatishdir. Musiqa tili barchaga tushunarli va yaqindir. Musiqa tovush tovlanishlari orqali fikr va tuyg'ularni aks ettiradi, hayot bosqichlarida insoniyatni to'liqlantirib kelgan axloqiy muammolarni bayon qiladi. Bunda musiqaning falsafiy mohiyati ham namoyon bo'ladi. Ajoyib musiqa asarlari chuqur falsafiy

E- Global Congress

Hosted online from Dubai, U. A. E., E - Conference.

Date: 30th January 2024

Website: <https://eglobalcongress.com/index.php/egc>

ISSN (E): 2836-3612

mazmun bilan sug'orilgan bo'ladi, musiqada hayot va o'lim, shaxs va jamiyat, ezgulik va zulm, qudrat va zaiflik kabi masalalar aks etadi. Musiqaning inson ruhiyatiga ta'sir qilishining tugallanmas imkoniyatlari haqida qadimdan musiqashunoslar, mutafakkirlar va olimlar diqqatini o'ziga tortgan. Faylasuflar, psixologlar, pedagoglar va jamoat arboblari san'atlar ichida. Musiqa san'atining insonni Shaxs sifatida shakllanishiga ta'sir qiladigan xususiyatlari haqida aniqlashga uringanlar. Qadim zamonlardan musiqaning, ayniqsa, uning komponentlari - ritm va kuyning inson kayfiyatiga ta'siri, uning ichki dunyosini o'zgartirishi haqida fikrlar mavjud bo'lgan.

- Musiqa san'ati estetik tarbiyaning muhim omili sifatida Shaxs shakllanishiga kuchli ta'sir etadi. Oilada, bog'chada, maktabda musiqa mashg'ulotlarini maqsadga muvofiq tarzda uyushtirish, yosh avlodning ichki dunyosini boyitish va san'atni to'g'ri tushunishdagi samarali yo'ldir Turli uslublardan foydalanib o'tkaziladigan har bir musiqiy mashg'ulot kichkintoylarda badiiy nafosat zavqini uyg'otadi, musiqaga qiziqishini o'stiradi. Musiqa mashg'ulotlarini ilmiy metodik jihatdan har tomonlama takomillashtirib, zamon talabiga mos ravishda olib borish bugungi kun bo'lajak musiqa rahbarlari oldida turgan dolzarb vazifalardan hisoblanadi. Bu vazifalarni musiqa mashg'ulotlarini o'qtishga doir metodik tavsiyalar, mashg'ulotlarning reja namunalari, bog'chalarda o'tkaziladigan ertaliklar, bayramlar, tadbirlar senariylari batafsil yoritilgan ushbu usuldan unumli foydalangan holda amalga oshirish mumkin, deb o'ylaymiz. Kichkintoylarning musiqiy uquv va qobiliyatlari quyidagi faoliyatlardan iborat:

- musiqiy uquvi (musiqiy tovushlar baland-pastligini his etish qobiliyati);
- tembr uquvi (musiqiy tovushlarni bir-biridan farq qilish);
- ritm tuyg'usi (musiqaga mos harakat bajarish, qadam tashlab, chapak chalib musiqani xotirada saqlab, his etish va ifodalash). Bolalarning musiqiy qobiliyatlari musiqiy mashg'ulotlarning barcha elementlarini amalga oshirish jarayonida muntazam ravishda rivojlanib boradi. Bolalar bog'chalarida olib boriladigan musiqa ta'lim-tarbiyasining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:
- kichkintoylarni musiqaga bo'lgan qiziqishlarini o'stirish;
- musiqiy asarlar bilan tanishtirish jarayonida bolalarda emotsional histuyg'ulami hosil qilish yo'li bilan ularning musiqa haqidagi tasavvurlarini boyitish;
- bolalarni musiqa tinglash,
- qo'shiq kuylash,
- musiqa ostida ritmik harakatlarni bajarish,

E- Global Congress

Hosted online from Dubai, U. A. E., E - Conference.

Date: 30th January 2024

Website: <https://eglobalcongress.com/index.php/egc>

ISSN (E): 2836-3612

-bolalar cholgʻu asboblari joʻr boʻlish faoliyatlari yordamida ijodiy qobiliyatlarini shakllantirib borish;

- bolalar ovozini asrab tarbiyalash, qoʻshiqlarni sodda, ravon, erkin, tabiiy va ifodali kuylashga oʻrgatish va odatlantirish;

- musiqiy asarlardan zavq olishni, shu asosda musiqiy did va badiiy fikr yuritishni rivojlantirish;

- musiqa mashgʻulotlari jarayonida musiqiy asardagi badiiy obrazlarni oʻyin va raqs shaklida ifoda etishga oʻrgatish;

- musiqa mashgʻulotlarida bolalarni milliy qadriyatlarimiz bilan tanishtirish, milliy cholgʻu sozlarimiz joʻrligida milliy musiqiy-ritmik harakatlarni bajarishga oʻrgatish;

- musiqa mashgʻulotlari mazmunini bogʻcha hayoti bilan bogʻlash, bogʻchada oʻtkaziladigan tadbirlarda oʻrganilgan kuy va qoʻshiqlar bilan ishtirok etish. Turli ertaliklar, konsertlar tashkil etish. Nazariya va amaliyotga asoslangan holda shuni aytish joizki, musiqiy qobiliyatlar va ularni rivojlantirish muammosi pedagogika va psixologiyaning dolzarb muammolaridan biridir. Bu qobiliyatlarni rivojlantirish ijtimoiy muhit, tabiatdan berilgan isteʼdod, iqtidor, shaxsning iroda kuchi, faolligi, jismoniy va aqliy jarayonlarga ham bogʻliqdir. Demak, bolalarda musiqiy qobiliyatlar erta namoyon boʻlishi, shuningdek ularning qobiliyatlari taʼlim-tarbiya va atrof-muhit taʼsiri ostida shakllanishini hisobga olgan holda biz quyidagi xolosaga keldik. Demak, uzluksiz taʼlim tizimidagi musiqa mashgʻulotlari (darslari)da ijrochilik malakalarini rivojlantirishda musiqiy qobiliyatlar muhim omil boʻlib xizmat qiladi va bolalarga musiqani tinglatish orqali ularda musiqiy idrokni tarkib toptirish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Oʻzbekiston Respublikasining «Taʼlim toʻgʻrisida»gi Qonuni. // Xalq soʻzi. – Toshkent. 2020. 23 sentyabr
2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining «2022-2026 yillarga moʻljallangan yangi Oʻzbekistonning taraqqiyot strategiyasi toʻgʻrisida»gi Farmoni. – Toshkent: 2022. 22 yanvar,

E- Global Congress

Hosted online from Dubai, U. A. E., E - Conference.

Date: 30th January 2024

Website: <https://eglobalcongress.com/index.php/egc>

ISSN (E): 2836-3612

3. “МАКТАБГАЧА ТА’ЛИМ МУАССАСАЛАРИДА МУСИҚА О‘ҚИТИШ УСУЛЛАРИ ВА ТАВСИЯЛАР”. О‘zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti Nukus filiali.
4. Iqlas Erkinovich Xojanov МАКТАБГАЧА ТА’ЛИМ МУАССАСАЛАРИДА МУСИҚИЙ ТАРБИЯНИНГ АҲАМИЯТИ’ А’zam Abduraximov, JDPI Musiqa ta’limi kafedrasida o‘qituvchisi
5. Abdunazarov, A. (2020). Имконияти чекланган болаларнинг ижтимоий мослашувини ўрганишнинг инновацион усуллари. Архив Научных Публикаций JSPI.
6. Abdunazarov, A. (2022). ИНКЛЮЗИВ ТАЪЛИМ ШАРОИТИДА БОШЛАНГИЧ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИДА СОҒЛОМ МУХИТНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ОМИЛЛАРИ. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 2(1).
7. Abdunazarov, A. O. (2022). CHARACTERISTICS AND COMPARATIVE FEATURES OF SOCIALIZATION OF HEALTHY AND MENTALLY DISABLED CHILDREN AND METHODS OF STUDYING THEM. Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal, 2022(3), 1-12.